

Konstigheterna om begåvningsreserven

Utredningen om sk begåvningsreserv inom det svenska folket — tidigare utförligt refererad och i vissa punkter kommenterad — resulterar i påståendet om att vi har en ganska betydande sådan reserv: ungefär en fjärdedel av de svenska pojkar skulle kunna ta studenten, medan endast en tolfedel i praktiken gör det, och motsvarande siffror för realexamen är 50 respektive 19 procent. Utredningen har, schematiskt uttryckt, tillgånget på det sättet att man utgått från deras betyg som senare verkligen tar vederbörande examina och därefter i en låg skolklass undersökt hur många av totalantalet skolpojkar som har ungefär samma betyg som de vilka går till student- och realexamen.

Utredningens uppgifter skulle tyda på att studenterna utgör en ganska utpräglad intellektuell elit; endast en fjärdedel av skolynglingarna skulle kunna tänkas avlägga detta prov. Var och en som tagit studenten och haft med studenter att göra måste väl bli förvånad på den punkten. Förvisso finns det många begåvade studenter, men att studenterna genomgående skulle tillhöra landets högst begåvade fjärdedel är svårt att tro.

I själva verket tyder allting på att utredningen, även om den från sina förutsättningar genomförts med omsorg, är bristfällig eller i varje fall föga givande. För närvarande tar omkring hälften av de ynglingar som kommer från den lilla socialgrupp 1 (omkring fyra procent av befolkningen) studenten, och vad beträffar söner till akademiskt bildade uppgår antalet till över två tredjedelar. Dessa siffror, jämförda med utredningsresultaten, skulle alltså tyda på att överklassungdomen är ojämförligt mera begåvad än den ungdom som kommer från de andra och tredje socialgrupperna. Enligt den mängd undersökningar som gjorts på detta område särskilt i USA finns emellertid ingen större begåvningskillnad mellan barn från skilda socialgrupper. Sociologerna torde därför vara tämligen ense om att det inte finns några avsevärda begåvningskillnader av denna art (på själva det omstridda och kritiserade begåvningsbegreppet finns det inte skäl att härgå in). Att man vid intelligensmätningar särskilt på ett tidigare stadium finner utpräglade

olikheter mellan barn från skilda samhällsgrupper anses bero på svårigheten eller omöjligheten att formulera sådana intelligensprov vilkas utfall inte till stor del blir beroende av miljö och bildningsstandarden i hemmet. Vid de verkligt avgörande undersökningarna har man därför sökt på skilda sätt eliminera miljöfaktorerna och anser sig också ha lyckats därmed.

Andra uppgifter från främmande länder ger även skäl att anta att den svenska utredningen kommit till felaktiga resultat när det gäller den faktiska studiebegåvnings fördelning. Vad USA beträffar går nu i genomsnitt mellan 65 och 75 procent av ungdomen igenom läroverk. Detta innebär i regel att de avslutar en tolvårig skolutbildning vid något lägre ålder än våra studenter; ett läroverk i Amerika ger sannolikt något mindre kunskaper än en svensk studentexamen, men i det väsentliga torde de vara likställda. Vid colleges, alltså vid de förberedande högskolorna, går omkring 25 procent av den amerikanska ungdomen, och i en rad stater, såsom Kalifornien, New York och Kansas, är motsvarande tal 30—35 procent. Då vissa grupper i Amerika i genomsnitt får lägre utbildning än den genomsnittliga (flickor, negerungdom), visar dessa siffror att i USA redan nu den grupp som närmast motsvarar våra skolynglingar i avgjort högre grad än i utredningen tänkes vara möjligt för Sveriges vidkommande får en kvalificerad utbildning. Och ändå utgår man i USA från att det finns en betydande, icke utnyttjad begåvningsreserv. Enligt presidentkommittén för högre undervisning, vars betänkande i denna sak avgavs år 1947, skulle åtminstone 50 procent av den amerikanska ungdomen med fördel kunna tillgodogöra sig en undervisning som omfattar även några år vid college eller annan jämförlig högskola.

Att den amerikanska ungdomen skulle vara ojämförligt mera begåvad än den svenska finns naturligtvis inget skäl att anta. Den rimliga slutsatsen blir att den svenska utredningen, vars mycket osäkra resultat utredaren öppet erkänner, på grund av själva utredningsmetoden blivit alldeles missvisande. Vår begåvningsreserv är sannolikt ofantligt mycket

större än utredningen ger vid handen. Det sannolika är att flertalet svenska ungdomar skulle kunna ta studenten och att såsom i Amerika omkring hälften skulle kunna tillgodogöra sig akademisk undervisning.

Utredningen snuddar på en punkt vid det problem som här särskilt framhåvats. Det betonas att 49 procent av pojkarna från socialgrupp 1 avlägger studentexamen, trots att enligt utredningen endast 25 procent av alla ynglingar skulle kunna komma fram till denna examen. "Föreliggande undersökning", heter det vidare, "har ej gått in på att söka förklara dessa kvarstående skillnader mellan socialgrupperna, men utifrån tidigare forskningsresultat har man anledning att vänta att miljöförhållanden

under uppväxten och de första skolåren haft ett starkt inflytande på skolresultaten och därmed även på våra hjälpmedel att förutsäga möjligheterna att tillgodogöra sig fortsatt utbildning." Ja, alldeles riktigt, men därmed faller ju hela utredningen, hela denna kostsamma och omfattande undersökning. Just i de lägre skolåren blir miljön av särskild betydelse för prestationerna i skolan, en betydelse

som självfallet minskar på högre stadier, för att exempelvis på högskolestadiet bli minimal. Jämförelserna av betyg på dessa lägre stadier blir därför värdelösa eller missvisande; det har rent av sagts att i lågklasserna sätts betygen "på hemmet". Genom att använda tillkrånglade och osäkra metoder har utredningen kommit till resultat vilkas svaghet på allmänna grunder lätt kan konstateras.